

XVIII. PHẠM VÔ SỞ ĐẮC

01

Lúc bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện bạch Phật: Bạch Thế Tôn! Đại Bồ-tát đời trước, chẳng thể nắm bắt được; đại Bồ-tát đời sau, chẳng thể nắm bắt được; đại Bồ-tát đời giữa, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Vì sắc vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì thọ, tưởng, hành, thức vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì nhãn xứ vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý xứ vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì sắc xứ vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì nhãn giới vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc cùng các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì nhĩ giới vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc cùng các thọ do nhĩ xúc làm duyên sanh ra vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì tỷ giới vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì hương giới, tỷ thức giới và tỷ xúc cùng các thọ do tỷ xúc làm duyên sanh ra vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì thiệt giới vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì vị giới, thiệt thức giới và thiệt xúc cùng các thọ do thiệt xúc làm duyên sanh ra vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì thân giới vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì xúc giới, thân thức giới và thân xúc cùng các thọ do thân xúc làm duyên sanh ra vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì ý giới vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì pháp giới, ý thức giới và ý xúc cùng các thọ do ý xúc làm duyên sanh ra vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì địa giới vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì thủy, hỏa, phong, không, thức, giới vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì Thánh đế khổ vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì Thánh đế tập, diệt, đạo vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì vô minh vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử, sầu, than, khổ, ưu, não vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì bố thí Ba-la-mật-đa vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì Tịnh giới an nhẫn tinh tấn tịnh lự Bát-nhã-ba-la-mật-đa vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì bốn tịnh lự vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì Bốn vô lượng, bốn định vô sắc vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì tám giải thoát vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì Tám thắng xứ, chín định thứ đệ, mười biến xứ vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì bốn niệm trụ vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì Bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy chi đẳng giác, tám chi thánh đạo vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì pháp môn giải thoát không vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì pháp môn giải thoát vô tướng, pháp môn giải thoát vô nguyện vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì năm loại mắt vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì sáu phép thần thông vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì mười lực của Phật vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì bốn điều không sợ, bốn sự hiểu biết thông suốt, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng, trí nhất thiết, trí đạo tướng, trí nhất thiết tướng vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì pháp không quên mất vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì tánh luôn luôn xả vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì tất cả pháp môn Đà-la-ni vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì tất cả pháp môn Tam-ma-địa vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì cái không nội vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì cái không ngoại, cái không nội ngoại, cái không không, cái không lớn, cái không thắng nghĩa, cái không hữu vi, cái không vô vi, cái không rốt ráo, cái không không biên giới, cái không tán mạn, cái không không đối khác, cái không bốn tánh, cái không tự tướng, cái không cộng tướng, cái không tất cả pháp, cái không chẳng

thể nắm bắt được, cái không không tánh, cái không tự tánh, cái không không tánh tự tánh vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì chơn như vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì pháp giới, pháp tánh, tánh chẳng hư vọng, tánh chẳng đối khác, cảnh giới bất tư nghì, cảnh giới hư không, cảnh giới đoạn, cảnh giới ly, cảnh giới diệt, tánh bình đẳng, tánh ly sanh, định pháp, trụ pháp, cảnh giới vô tánh, cảnh giới vô tướng, cảnh giới vô tác, cảnh giới vô vi, cảnh giới an ổn, cảnh giới tịch tịnh, bản vô, thật tế, cứu cánh Niết-bàn vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Vì Thanh-văn thừa vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì Độc-giác thừa vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên; vì Đại-thừa vô biên, nên biết đại Bồ-tát cũng vô biên.

Bạch Thế Tôn! Chính sắc, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià sắc, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính thọ, tưởng, hành, thức, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià thọ, tưởng, hành, thức, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính nhãn xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià nhãn xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính sắc xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià sắc xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính nhãn giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià nhãn giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc cùng các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià sắc giới, nhãn thức giới, và nhãn xúc cùng các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính nhĩ giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià nhĩ giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính thanh giới, nhĩ thức giới và nhĩ xúc cùng các thọ do nhĩ xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià thanh giới, nhĩ thức giới, và nhĩ xúc cùng các thọ do nhĩ

xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính tử giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả tử giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính hương giới, tử thức giới và tử xúc cùng các thọ do tử xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả hương giới, tử thức giới, và tử xúc cùng các thọ do tử xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính thiết giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả thiết giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính vị giới, thiết thức giới và thiết xúc cùng các thọ do thiết xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả vị giới, thiết thức giới, và thiết xúc cùng các thọ do thiết xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính thân giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả thân giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính xúc giới, thân thức giới và thân xúc cùng các thọ do thân xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả xúc giới, thân thức giới, và thân xúc cùng các thọ do thân xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính ý giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả ý giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính pháp giới, ý thức giới và ý xúc cùng các thọ do ý xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả pháp giới, ý thức giới, và ý xúc cùng các thọ do ý xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính địa giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả địa giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính thủy, hỏa, phong, không, thức, giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả thủy, hỏa, phong, không, thức, giới, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính Thánh đế khổ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả Thánh đế khổ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính Thánh đế tập, diệt, đạo, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; liả Thánh đế tập, diệt, đạo, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính vô minh, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa vô minh, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính hành, thức, danh sắc, lục xứ, xúc, thọ, ái, thủ, hữu, sanh, lão tử, sầu, than, khổ, ưu, não, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa hành cho đến lão tử, sầu, than, khổ, ưu, não, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính bố thí Ba-la-mật-đa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa bố thí Ba-la-mật-đa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính tịnh giới an nhẫn tinh tấn tịnh lự Bát-nhã-ba-la-mật-đa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa tịnh giới an nhẫn tinh tấn tịnh lự Bát-nhã-ba-la-mật-đa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính bốn tịnh lự, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa bốn tịnh lự, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính bốn vô lượng, bốn định vô sắc, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa bốn vô lượng, bốn định vô sắc, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính tám giải thoát, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa tám giải thoát, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính tám thắng xứ, chín định thứ đệ, mười biến xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa tám thắng xứ, chín định thứ đệ, mười biến xứ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính bốn niệm trụ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa bốn niệm trụ, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy chi đẳng giác, tám chi thánh đạo, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa bốn chánh đoạn cho đến tám chi thánh đạo, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính pháp môn giải thoát không, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa pháp môn giải thoát không, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính pháp môn giải thoát vô tướng, pháp môn giải thoát vô nguyện, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa pháp môn giải thoát vô tướng, pháp môn giải thoát vô nguyện, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính năm loại mắt, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa năm loại mắt, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính sáu phép thần thông, đại Bồ-tát không

sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia sáu phép thần thông, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính mười lực của Phật, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia mười lực của Phật, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính bốn điều không sợ, bốn sự hiểu biết thông suốt, đại từ, đại bi, đại hỷ, đại xả, mười tám pháp Phật bất cộng, trí nhất thiết, trí đạo tướng, trí nhất thiết tướng, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia bốn điều không sợ cho đến trí nhất thiết tướng, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính trí đạo tướng, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia trí đạo tướng, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính pháp vô vong thất, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia pháp vô vong thất, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính tánh luôn luôn xả, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia tánh luôn luôn xả, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính tất cả pháp môn Đà-la-ni, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia tất cả pháp môn Đà-la-ni, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính tất cả pháp môn Tam-ma-địa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia tất cả pháp môn Tam-ma-địa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính cái không nội, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia cái không nội, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính cái không ngoại, cái không nội ngoại, cái không không, cái không lớn, cái không thắng nghĩa, cái không hữu vi, cái không vô vi, cái không rốt ráo, cái không không biên giới, cái không tản mạn, cái không không đối khác, cái không bồng tánh, cái không tự tướng, cái không cộng tướng, cái không tất cả pháp, cái không chẳng thể nắm bắt được, cái không không tánh, cái không tự tánh, cái không không tánh tự tánh, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia cái không ngoại cho đến cái không không tánh tự tánh, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính chơn như, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lia chơn như, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính pháp giới, pháp tánh, tánh chẳng hư vọng, tánh chẳng đối khác, cảnh giới bất tư nghì, cảnh giới hư không, cảnh giới đoạn, cảnh giới ly, cảnh giới diệt, tánh bình đẳng, tánh ly sanh,

pháp định, pháp trụ, cảnh giới vô tánh, cảnh giới vô tướng, cảnh giới vô tác, cảnh giới vô vi, cảnh giới an ổn, cảnh giới tịch tịnh, bốn vô, thật tế, cứu cánh Niết-bàn, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa pháp giới, pháp tánh cho đến thật tế, cứu cánh Niết-bàn, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính Thanh-văn thừa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa Thanh-văn thừa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính Độc-giác thừa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa Độc-giác thừa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính Đại-thừa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa Đại-thừa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Chính Bồ-đặc-già-la của Thanh-văn, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa Bồ-đặc-già-la của Thanh-văn, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được. Chính Bồ-đặc-già-la của Độc-giác Đại-thừa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lìa Bồ-đặc-già-la của Độc-giác Đại-thừa, đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được.

Bạch Thế Tôn! Đối với tất cả pháp, con dùng tất cả phương tiện, tất cả nơi chốn, tất cả thời gian, để cầu đại Bồ-tát, nhưng hoàn toàn không thấy được và rốt ráo chẳng thể nắm bắt được, thì tại sao Thế Tôn bảo con dùng Bát-nhã-ba-la-mật-đa để dạy bảo trao truyền cho các đại Bồ-tát?

Bạch Thế Tôn! Đại Bồ-tát chỉ có giả danh, như nói ngã v.v... rốt ráo chẳng sanh, các pháp cũng vậy, hoàn toàn không có tự tánh.

Bạch Thế Tôn! Sắc v.v... các pháp, rốt ráo chẳng sanh; nếu rốt ráo chẳng sanh, thì chẳng gọi là sắc v.v...

Bạch Thế Tôn! Con đâu có thể dùng Bát-nhã-ba-la-mật-đa rốt ráo chẳng sanh để dạy bảo trao truyền cho các đại Bồ-tát rốt ráo chẳng sanh.

Bạch Thế Tôn! Lìa sự rốt ráo chẳng sanh, cũng không có đại Bồ-tát có thể tu hành quả vị giác ngộ cao tột.

Bạch Thế Tôn! Nếu đại Bồ-tát nghe nói như vậy mà tâm chẳng kinh hoàng, chẳng hãi hùng, chẳng sợ sệt, chẳng đăm, chẳng chìm, cũng chẳng lo âu, hối tiếc, thì nên biết đại Bồ-tát ấy có khả năng tu hành Bát-nhã-ba-la-mật-đa.

Khi ấy, Xá Lợi Tử hỏi Thiện Hiện: Vì duyên cớ gì mà nói đại Bồ-tát đời trước, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời sau, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời giữa, chẳng thể nắm bắt được? Vì

duyên có gì mà nói sắc v.v... vô biên, nên đại Bồ-tát cũng vô biên? Vì duyên có gì mà nói chính sắc v.v... đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được; lià sắc v.v... đại Bồ-tát không sở hữu, chẳng thể nắm bắt được? Vì duyên có nào mà nói đối với tất cả pháp con dùng tất cả phương tiện, tất cả nơi chốn, tất cả thời gian để cầu đại Bồ-tát nhưng hoàn toàn chẳng thấy được và rốt ráo chẳng thể nắm bắt được, thì tại sao khiến con dùng Bát-nhã-ba-la-mật-đa để dạy bảo, trao truyền cho các đại Bồ-tát? Vì duyên có gì mà nói đại Bồ-tát chỉ có giả danh? Vì duyên có gì mà nói ngã v.v... rốt ráo chẳng sanh? Vì duyên có gì mà nói các pháp cũng vậy, hoàn toàn không có tự tánh? Vì duyên có nào mà nói sắc v.v... các pháp, rốt ráo chẳng sanh? Vì duyên có gì mà nói nếu rốt ráo chẳng sanh thì chẳng gọi là sắc v.v...? Vì duyên có gì mà nói con đâu có thể dùng Bát-nhã-ba-la-mật-đa rốt ráo chẳng sanh, để dạy bảo, trao truyền cho các đại Bồ-tát? Vì duyên có gì mà nói lià sự rốt ráo chẳng sanh cũng không có đại Bồ-tát có khả năng tu hành quả vị giác ngộ cao tột? Vì duyên có gì mà nói nếu đại Bồ-tát nghe nói như vậy mà tâm chẳng kinh hoàng, chẳng hãi hùng, chẳng sợ sệt, chẳng chìm, chẳng đắm, cũng chẳng lo âu, hối tiếc, thì nên biết đó là đại Bồ-tát có khả năng tu hành Bát-nhã-ba-la-mật-đa?

Lúc bấy giờ, cụ thọ Thiện Hiện trả lời Xá Lợi Tử: Nếu như Tôn giả hỏi: Vì duyên có gì mà nói đại Bồ-tát đời trước, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời sau, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời giữa, chẳng thể nắm bắt được? Thì này, Xá Lợi Tử! Vì hữu tình là không sở hữu, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì hữu tình là không, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì hữu tình là viễn ly, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được? Vì hữu tình không có tự tánh, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được? Vì sao? Thừa ngài Xá Lợi Tử! Vì trong cái không sở hữu, không, viễn ly, không tự tánh của hữu tình, đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Chẳng phải cái vô sở hữu của hữu tình, có sự sai khác; chẳng phải cái không của hữu tình, có sự sai khác; chẳng phải cái viễn ly của hữu tình, có sự sai khác; chẳng phải cái không tự tánh của hữu tình, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời trước, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời sau, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời giữa, có sự sai khác.

Xá Lợi Tử! Hoặc cái vô sở hữu của hữu tình, hoặc cái không của hữu tình, hoặc cái viễn ly của hữu tình, hoặc cái không tự tánh của

hữu tình, hoặc đại Bồ-tát đời trước, hoặc đại Bồ-tát đời sau, hoặc đại Bồ-tát đời giữa, tất cả pháp như vậy không hai, không hai phần, thì thừa ngài Xá Lợi Tử, do duyên có này, nên tôi nói là đại Bồ-tát đời trước, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời sau, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời giữa, chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Vì sắc không sở hữu, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì thọ, tưởng, hành, thức không sở hữu, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sắc là không, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì thọ, tưởng, hành, thức là không, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sắc là viễn ly, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì thọ, tưởng, hành, thức là viễn ly, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sắc không tự tánh, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì thọ, tưởng, hành, thức không tự tánh, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sao? Xá Lợi Tử! Vì trong cái không sở hữu không, viễn ly, không tự tánh của sắc, thọ, tưởng, hành, thức, đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa đều, chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Chẳng phải cái không sở hữu của sắc, thọ, tưởng, hành, thức có sự sai khác; chẳng phải cái không của sắc, thọ, tưởng, hành, thức, có sự sai khác; chẳng phải cái viễn ly của sắc, thọ, tưởng, hành, thức, có sự sai khác; chẳng phải cái không tự tánh của sắc, thọ, tưởng, hành, thức, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời trước, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời sau, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời giữa, có sự sai khác.

Xá Lợi Tử! Hoặc cái không sở hữu của sắc, thọ, tưởng, hành, thức; hoặc cái không của sắc, thọ, tưởng, hành, thức; hoặc cái viễn ly của sắc, thọ, tưởng, hành, thức, hoặc cái không tự tánh của sắc, thọ, tưởng, hành, thức, hoặc đại Bồ-tát đời trước, hoặc đại Bồ-tát đời sau, hoặc đại Bồ-tát đời giữa; tất cả pháp như vậy không hai, không hai phần.

Xá Lợi Tử! Do duyên có này, nên tôi nói là đại Bồ-tát đời trước, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời sau, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời giữa, chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Vì nhãn xứ không sở hữu, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì nhĩ, tỷ, thiệt, thân, ý xứ không sở hữu, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì nhãn xứ là không, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau,

đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú là không, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì nhãn xú là viễn ly, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú là viễn ly, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì nhãn xú không tự tánh, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú không tự tánh, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sao? Xá Lợi Tử! Vì trong cái không sở hữu, không, viễn ly, không tự tánh của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú, đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa đều, chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Chẳng phải cái không sở hữu của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú có sự sai khác; chẳng phải cái không của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú, có sự sai khác; chẳng phải cái viễn ly của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú, có sự sai khác; chẳng phải cái không tự tánh của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đòi trước, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đòi sau, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đòi giữa, có sự sai khác.

Xá Lợi Tử! Hoặc cái không sở hữu của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú; hoặc cái không của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú; hoặc cái viễn ly của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú; hoặc cái không tự tánh của nhãn, nhĩ, tỳ, thiết, thân, ý xú, hoặc đại Bồ-tát đòi trước, hoặc đại Bồ-tát đòi sau, hoặc đại Bồ-tát đòi giữa, tất cả pháp như vậy đều không hai, không có hai phần.

Xá Lợi Tử! Do duyên có này, nên tôi nói là đại Bồ-tát đòi trước, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đòi sau, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Vì sắc xú không sở hữu, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì thanh, hương, vị, xúc, pháp xú không sở hữu, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sắc xú là không, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì thanh, hương, vị, xúc, pháp xú là không, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sắc xú là viễn ly, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì thanh, hương, vị, xúc, pháp xú là viễn ly, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sắc xú không tự tánh, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì thanh, hương, vị, xúc, pháp xú không tự tánh, nên đại Bồ-tát đòi trước, đòi sau, đòi giữa, chẳng

thể nắm bắt được. Vì sao? Xá Lợi Tử! Vì trong cái không sở hữu, không, viển ly, không tự tánh của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ, đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa đều, chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Chẳng phải cái không sở hữu của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ, có sự sai khác; chẳng phải cái không của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ, có sự sai khác; chẳng phải cái viển ly của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ, có sự sai khác; chẳng phải cái không tự tánh của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời trước, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời sau, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời giữa, có sự sai khác.

Xá Lợi Tử! Hoặc cái không sở hữu của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ; hoặc cái không của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ; hoặc cái viển ly của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ; hoặc cái không tự tánh của sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp xứ; hoặc đại Bồ-tát đời trước; hoặc đại Bồ-tát đời sau; hoặc đại Bồ-tát đời giữa, tất cả các pháp như vậy, đều không hai, không có hai phần.

Xá Lợi Tử! Do vì duyên có này, nên tôi nói là đại Bồ-tát đời trước, chẳng thể nắm bắt được; đại Bồ-tát đời sau, chẳng thể nắm bắt được; đại Bồ-tát đời giữa, chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Vì nhân giới không sở hữu, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc cùng các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra không sở hữu, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì nhân giới là không, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc cùng các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra là không, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì nhân giới là viển ly, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc cùng các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra là viển ly, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì nhân giới không tự tánh, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được; vì sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc cùng các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra không tự tánh, nên đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, chẳng thể nắm bắt được. Vì sao? Xá Lợi Tử! Vì trong cái không sở hữu, không, viển ly, không tự tánh của nhân giới, sắc giới, nhãn thức giới và nhãn xúc cùng các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra, đại Bồ-tát đời trước, đời sau, đời giữa, đều chẳng thể nắm bắt được.

Xá Lợi Tử! Chẳng phải cái không sở hữu của nhãn giới cho đến các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra có sự sai khác; chẳng phải cái không của nhãn giới cho đến các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra có sự sai khác; chẳng phải cái viễn ly của nhãn giới cho đến các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra có sự sai khác; chẳng phải cái không tự tánh của nhãn giới cho đến các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra có sự sai khác. Chẳng phải đại Bồ-tát đời trước, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời sau, có sự sai khác; chẳng phải đại Bồ-tát đời giữa, có sự sai khác.

Xá Lợi Tử! Hoặc cái không sở hữu của nhãn giới cho đến các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra, hoặc cái không của nhãn giới cho đến các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra, hoặc cái viễn ly của nhãn giới cho đến các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra, hoặc cái không tự tánh của nhãn giới cho đến các thọ do nhãn xúc làm duyên sanh ra, hoặc đại Bồ-tát đời trước, hoặc đại Bồ-tát đời sau, hoặc đại Bồ-tát đời giữa, tất cả pháp như vậy, đều không hai, không có hai phần.

Xá Lợi Tử! Do duyên có này, nên tôi nói là đại Bồ-tát đời trước, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời sau, chẳng thể nắm bắt được, đại Bồ-tát đời giữa, chẳng thể nắm bắt được.

Quyển Thứ 61

HẾT